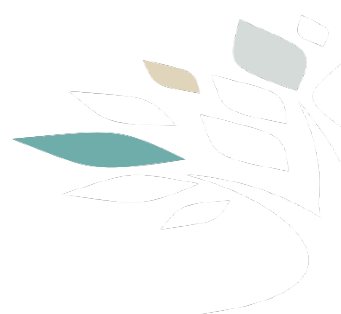

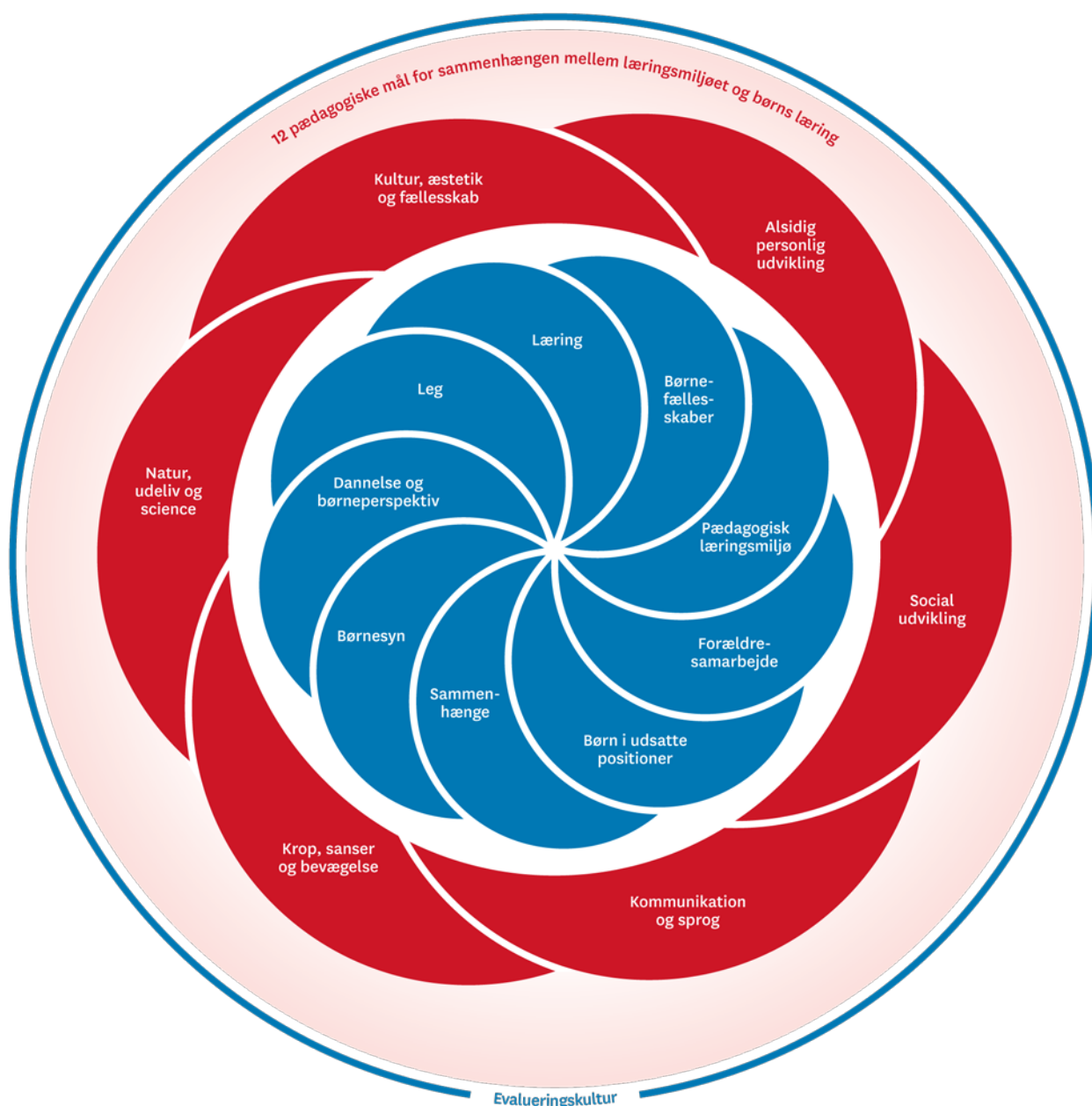
Gribskov
Kommune

Pædagogisk læreplan for Naturbørnehuset i Annisse

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Naturbørnehuset i Annisse er en integreret institution med i alt 55 børn. 15 børn i vuggestuen og 40 børn i børnehaven.

Naturbørnehuset består af en vuggestue og en naturbørnehave. Det betyder i praksis at vi vægter naturen som en vigtig del af børnenes opvækst og dannelse.

Børnene i børnehaven er opdelt i aldersgrupper, når der er planlagt alderssvarende aktiviteter. Derudover er der mange aktiviteter der går på tværs af alder.

Naturbørnehuset ligger i Annisse, en landsby med kirke og gadekær og et lokalsamfund der bakker op om de aktiviteter der foregår i byen.

Her er en sti ned til Arresø, her er bus direkte til skoven og her er mulighed for at besøge bondemanden og biavleren og se hvordan naturen udfolder sig.

Naturen er et rum med mange muligheder og naturlige og sansemæssige udfordringer. Der er luft og "højt til loftet" – noget der er blevet endnu vigtigere i dag, hvor vi oplever en mere travl hverdag med større pres på børnefamilier.

Børnesyn.

Det skal være trygt og sjovt at være barn i Naturbørnehuset.

Det er vigtigt for os, at børnene mærker at vi har tillid til og understøtter børnenes lyst til at udvikle sig i en ramme af såvel tryghed som udfordring, med respekt for det enkelte barns personlighed og udviklingstrin.

Vi betragter den enkelte barn som et enestående menneske, der skal behandles med respekt. Vores kerneværdier er respekt og anerkendelse, nærvær, omsorg, tolerance og tålmodighed.

Vores menneskesyn indebærer også at vi ønsker at skabe rum for fællesskabets værdier, så som at tage hensyn til hinanden, passe på og hjælpe hinanden, passe på vores ting og værne om naturen omkring os.

Det er en vigtig del af **barnets dannelses**proces at lære at behandle andre med baggrund i disse værdier.

Leg vægtes ligeledes højt. Leg er det allervigtigste omdrejningspunkt for udvikling og læring hos et barn indtil 6-årsalderen. Alt i et barns liv bliver bearbejdet gennem leg. Alle de indtryk et barn får, omsættes naturligt til leg. Leg udvikler barnet gennem fantasi. Leg opstår spontant og udvikler sig over tid. Derfor er der også gennem dagen meget tid til børnenes egen leg, ligesom der er tid til planlagt leg. Vi kan som voksne bistå børnene i at udvikle sociale kompetencer, når de skal forhandle og blive enige om leges indhold. Barnet spejler sig i jævnaldrende og lærer af hinanden. Herigennem stimuleres også den sproglige og den motoriske udvikling.

Læring er en proces der foregår hele tiden for alle børn. Læring foregår både gennem leg og spontane aktiviteter som gennem den strukturerede praksis i hverdagen. Vi lægger vægt på, at børnene lærer i de dagligdags rutiner. Garderobe, af- og påklædning, måltidet, hvordan sidder vi til frokost, samling, sang, rytmik og kreative aktiviteter. Desuden har vi mange traditioner og højtider, hvor den strukturerede læring spiller en stor rolle.

Børn i udsatte positioner der har brug for ekstra støtte, drager god nytte af, at vi er meget ude og at der er få børn i børnehuset. Der er mindre at forholde sig til og mere nærvær fra de voksne, når der er færre børn at forholde sig til. Det gør som regel, at disse børn bedre kan skabe relationer til de andre børn, samt har bedre mulighed for at tilegne sig læring og udvikles.

Vi har ekstra opmærksomhed omkring disse børn og deres forældre, så vi støtter bedst muligt op om barnets udvikling. Vi har mindre grupper, der er mere overskuelige for barnet. Vi sætter barnet sammen med forskellige børn, så vi kan få de gode relationer frem. I samarbejde med forældrene kan der fx laves dagbog, så forældrene ser hvordan barnets dag har været. Det er vigtigt, at fokus ikke kun er på barnets udfordringer men også på de gode timer barnet har.

Vi laver fælles planer for barnet, så forældrene kan støtte op derhjemme om det arbejde vi gør i institutionen.

Er der behov for det, laver vi piktogrammer, der gør hverdagen overskuelig. Piktogrammet gennemgås med barnet når det kommer om morgenen, så barnet er forberedt på, hvad der skal ske i dag. Kan barnet indgå i leg, men kun med et eller to børn, giver vi den mulighed når det kan lade sig gøre. Ofte vil et barn med særlige behov også have tilknyttet en støtteperson en eller flere dage om ugen. Her har vi et tæt samarbejde, så vi sikre at vi gør den samme indsats for at hjælpe barnet på vej. Støtteperson vil da indgå i de aktiviteter der er forberedt og derigennem hjælpe og guide barnet til at deltage på samme vilkår som de andre børn.

Vi holder oftere møder, så vi hele tiden bevarer den gode kommunikation, samt er enige om forventninger.

Vi har god hjælp og støtte fra vores PPR team, der rådgiver os og forældrene løbende gennem statusmøder.

Forældresamarbejdet vægtes højt, da det er en forudsætning for, at vi kan samarbejde omkring barnets læring, trivsel og udvikling.

Vi møder forældrene med imødekommenhed, respekt, anerkendelse, åbenhed og ærlighed. Vi har fokus på at skabe tillidsfulde relationer, så der altid er mulighed for at tale om de udfordringer der opstår. Vi afholder løbende samtaler med forældrene, så vi kontinuerligt er opmærksomme på samarbejdet. Desuden har vi en aktiv forældrebestyrelse, der inddrager forældrene i arbejdsdage, kaffefredage, sommerfest, julefest og meget mere. Vi har en forældregruppe, der er aktive og gerne hjælper til at bibeholde vores dejlige lille sted.

Sammenhæng og overgang til Mini-FO og børnehaveklasse.

I Gribskov Kommune benytter vi os af "Hjernen og Hjertet" fra Rambøll. Det giver gennem hele barnets opvækst i børnehuset, en god forståelse for barnets udvikling gennem sprogvurderinger, motorikvurderinger, trivselsundersøgelser m.m.

Oplysningerne fra de løbende vurderinger indgår i brobygningsarbejdet med Mini-FO og understøtter at barnet får en god overgang mellem dagtilbud og skole. Børnene starter i Mini-FO i april måned det år, de har skolestart.

Forløbet med at gøre børnene klar til at komme i skole starter dog året før, hvor børnene indgår i en særlig førskolegruppe. I denne gruppe arbejdes der i særlig grad med at lære de sociale kompetencer. Fx Hvordan er man en god kammerat? Børnene skal lære at vente på tur og stå i kø, lære hvordan man bidrager til, at alle bliver gode sammen og ikke mindst passer på hinanden og tager sig godt af hinanden. Vi understøtter børnene i at være nysgerrige på hinanden. Hvor bor vi og hvordan bor vi? Har man begge forældre

eller er man skilsmissebarn? Måske har man to mødre eller man har ingen far. Vi overnatter ude med børnene, så deres grænser også bliver prøvet lidt af. Det er godt at mærke at man godt kan. Det styrker selvtilliden og selvværdet.

Der er mange ting man kan være nysgerrig på, der kan gøre at børnene får en større tolerance og tålmodighed. En vigtig værdi at lære, inden man skal ud og møde andre børn og voksne.

Børnesyn, Dannelse, Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Vi lægger vægt på at børnene også har en stemme og har mulighed for at vise den vej vi skal gå. Vi følger børnenes udvikling og gør aktiviteterne alderssvarende og svarende til barnets udvikling.

Vi lægger vægt på at børnene også i deres institutionsliv oplever, at der er ting man kan og ting man skal. At der er voksne rollemodeller der viser vejen. Vi lægger meget vægt på, at vi taler ordentligt til hinanden, ikke kalder hinanden grimme ting, ser på hinanden

og ser hvordan vi har det og tænker over hvad den anden har brug for. Og vi oplever at børnene godt kan omsætte disse anvisninger i praksis. De er rigtig gode til at tage hensyn til hinanden, hvilket vi især også oplever når de begynder i Mini-Fo. Her tager de vare på hinanden og hjælper deres kammerater.

Vi prioriterer legetid, da vi mener der også her sker en stor del af barnets udvikling. Børn har brug for at spejle sig i andre og se hvad der sker når de reagerer. Vi mener der er rigtig megen læring i legen og når den voksne kan være med på sidelinjen og guide børnene, har vi også mulighed for at observere barnets udvikling.

Vi har opdelt børnene i forskellige børnefællesskaber efter deres alder. Denne basisgruppe er børnene i når de har særlige aktiviteter, ture, og spiser frokost. På den måde har barnet et stærkere tilhørsforhold til denne gruppe, som også vil være den gruppe de skal følges med når de skal i skole.

Pædagogisk læringsmiljø

Ugen er bygget op omkring en fast struktur, der giver børnene genkendelighed og overskud til at være i nuet, modtage læring og være nysgerrige.

Rutinepædagogik er en vigtig del af børnenes hverdag. Når børnene lærer rutinerne at kende, kan de være en aktiv deltagende del i deres egen hverdag. Det giver selvtillid og selvværd, når børnene er kendte med hvad der skal ske.

At kunne tage noget eller alt tøjet på selv, at kunne hjælpe andre børn, at kunne hjælpe med at tænde bål, lave mad osv. giver barnet selvværd.

Vi har rutinerne hver dag og vi mener det er et af de bedste pædagogiske redskaber i at styrke børnene.

Ved at tale om rutinepædagogik og hvor høj grad af læring og selvtillid vi kan give børnene gennem de dagligdags rutiner, holder vi hinandens opmærksomhed fast på at inddrage børnene så de bliver en del af deres egen hverdag. Vi dannes når vi mærker, at vi er en vigtig del af andres dag. Det betyder noget, at du er her. Vi har brug for hinanden og det er vigtigt, at børnene også mærker det.

Uderummet er en vigtig del af børnenes læringsmiljø. Her er barker og træer, sandkasser, rutsjebaner, bålplads, urtehave og insekthotel og gynger. Alt sammen aktiviteter der udfordrer grov- og finmotorik, og lægger op til at snakke om, hvad naturen kan bruges til. Særligt smådyr og planter bliver nærstuderet. Køkkenhaven plantes til og årstiden følges når planterne spirer og vokser og til sidst kan spises. Sansemotorikken udfordres af lugte, smage, syns- og føleindtryk. Vi tager desuden ofte på ture til andre udemiljøer, så børnene også ser og mærker havet, åer, skove m.m.

I vuggestuen.

Dagen starter altid med fælles morgenmad i vuggestuen. Morgenmaden og ritualer omkring er altid det samme, uanset hvilke voksne der er på arbejde.

Der opstår et fællesskab omkring det at spise sammen på tværs af vuggestue og børnehave. Små kan spejle sig i de større børn og de store kan føle sig store og hjælpe de små.

Det enkelte barn bestemmer selv, hvad det vil spise af de ting der er til rådighed. Hermed understøttes en vis grad af selvbestem-

melse. Der er høj grad af læring alt efter alder. Fin og grov motorisk træning når barnet skal sætte sig til bords, holde en ske eller smøre med en kniv og selv spise.

Efter morgenmad er der lege tid, hvor børnene selv leger. De voksne hjælper og guider hvor det er nødvendigt for at legen kan gå godt. Det kan fx være at have en anerkendende tilgang når man som voksen skal løse en konflikt mellem to piger, der vil lege med den samme dukke eller legevogn. Vi siger: "Jeg kan se på dig, at du bliver vred / ked af det for du vil også gerne lege med den her dukke. Og det vil Sofie også gerne. Skal vi sammen se om vi kan finde en dukke som du kan få at lege med? Og så kan I lege dukkeleg sammen?". Barnet lærer, at den voksne hjælper med at løse konflikten, så legen kan fortsætte. Barnet anerkendes samtidig i sine følelser og lærer at sorg/vrede og frustration kan vendes til glæde, når den voksne hjælper.

Kl. 9.00 er der morgensamling i begge afdelinger. Her mødes børnene i deres grupper.

I vuggestuen taler vi om, hvem der er her i dag, og hvem vi mangler. Vi synger og her er børnene med til at bestemme hvilke sange der skal synges. Til sangene er der fagter, som hjælper børnene med at genkende sangene. Vi øver og leger med sproget ved at sige rim og remser og øve rimord der hænger på væggen.

Efter samling er der brød og frugt til børnene i vuggestuen.

Herefter bliver børnene delt i mindre grupper, der alt efter hvilken dag det er, deltager i rytmik, tumleleg, sproggruppe eller tur ud af huset.

Efter frokost bliver børnene lagt ud og sove. Rutinen er vigtigt.

Børnene er selv med til at få tøj på, finde bamse og sut, og selv gå ud til krybben.

Vi giver os tid til at børnene får mulighed for at blive selvhjulpne.

Børnene deltager i de praktiske gøremål, der er i løbet af dagen.

Det kan være at tage tøj af/på, kravle op på stole/puslebord, selv sætte deres kurv med tøj i garderoben inden de puttes.

I børnehaven.

Vi holder samling i børnehaven i hver gruppe. Her taler vi om, hvilken dag og måned det. Hvilken årstid og hvad vi skal lave denne dag. Børnene taler med og fortæller hvad de gerne vil indenfor den aktivitet der er planlagt i dag. Det kan fx være at aktiviteten er at gå en tur i skoven. Nogle vil lege, andre vil samle agern, andre igen skal finde gode pinde og bygge med, ligesom sidst de var i skoven. Der er plads og rum til at få børneperspektivet med. Børnene har indflydelse på indholdet i deres dag.

Kl. 11.00 spises der frokost ved flere borde. Her lærer børnene at vi må hjælpe hinanden, hvis vi fx skal have mælk i kopperne alle sammen. Vi starter med 10 min stilletid i børnehaven. Her kan børnene få ro til at se hvad de har i madpakken og finde ro til at spise. Herefter er snakken fri og børnene deler deres oplevelser, store og små, med hinanden.

Efter frokosten går børnehavebørnene til afslapning. Her høres der historie eller afslapningsmusik. Børnene lærer at kroppen har brug for en pause inden børnene igen skal ud i den friske luft. Eftermiddagene går med fri leg understøttet af de voksne guidning.

Samarbejde med forældre om børns læring

Vi har en fantastisk forældregruppe i Annisse Naturbørnehus. Vi har et unikt fællesskab om vores institution og en enorm opbakning fra vores forældre.

Vi har derfor også en god dialog med vores forældre. For os er det vigtigt, at vi som fagpersoner ikke er for tilbageholdende, men at vi føler os klædt på til at tage både de gode og mindre gode samtaler. Det er grundlæggende for barnets trivsel, at de voksne omkring barnet har et godt samarbejde. Kan barnet mærke de voksne har det godt sammen, bliver barnet trygt og udviklingen går nemmere.

Vi understøtter og guider blandt andet i barnets overgang mellem institution og hjem. Vi har fokus på hvor vigtigt det er, at deres barn føler sig som en vigtig del af familiens hverdag fx ved at lægge links ud til små videoer som "Så lad dog barnet gøre det selv" – en video der viser hvordan man som forældre kan hjælpe sit barn til at kunne mere selv.

Vi holder forældremøder med fokus på sproget og på hvordan forældrene kan give deres børn flere ord og sætninger og i det hele taget blive bedre til at mestre sproget.

Vi har løbende samarbejde med psykolog, logopæd og ergoterapeut og her drøfter vi, når nødvendigt, med forældrene hvordan de derhjemme kan hjælpe barnet med de udfordringer det måtte have.

Vi deler børnenes oplevelser på Børneintra, så forældrene har mulighed for at drøfte deres barns oplevelser, når de kommer hjem. Vi laver cirkulære beskrivelser, der fortæller hvorfor vi gør det vi gør og opfordrer forældrene til at følge op derhjemme. Det kan fx være at vi har haft dialogisk læsning omkring en bestemt bog, som vi beder forældrene læse derhjemme, så vi sammen kan styrke barnets sproglige udvikling.

Vi holder forældresamtaler med fokus på, hvor barnet er i sin udvikling og hvor vi sammen kan sætte ind og hjælpe barnet videre. Vi har desuden mange traditioner som forældrene er en del af. Her kommer vi tættere på hinanden og fordi vi er en lille institution, kender vi ofte også søskende og bedsteforældre, som ofte også er inviteret med til diverse arrangementer. Vi har også fælles arbejdsdage, hvor forældrene sammen med børnene, er med til at vedligeholde institutionen. Det viser barnet, at forældrene synes institutionen er en vigtig del af barnets liv.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

- **Hvordan benytter vi vores digitale overleveringsværktøj i Hjernen og Hjertet og sikrer en overlevering med kvalitet mellem dagtilbud og skole?**
- **Og hvorledes benytter vi Aula i forhold til overlevering mellem dagtilbud og skole (dette kan først besvares, når Aula er implementeret i Gribskov Kommune fra sommeren 2020 i dagtilbud)?**

Vores førskolebørn starter i deres gruppe i maj måned.

En af de vigtigste formål i opstarten af gruppen er, at få børnene til at føle sig som en del af gruppen.

Vi bruger tid på at tale med børnene om, hvem de hver især er, hvor de bor og vi besøger deres hjem. Barnet er stolt af at vise sit hjem frem og kan barnets også huske hvordan vi kommer derhen, er det meget stolt. Som en del af barnets alsidige personlige udvikling, mener vi det er vigtigt at børnene lærer at de er vigtige som individer og at gruppen er afhængige af dem.

Til forældrene laver vi et skriv om vores forventninger til dem om at bakke op om vores aktiviteter og hjælpe med også at øve færdigheder i hjemmet.

Andre færdigheder vi øver og som hjælper barnet i at blive selvhjulpne og mere selvstændig:

- At holde styr på egne ting – Alsidig personlig udvikling
- At kunne tage hensyn til andre, give omsorg til dem der er mindre, samt at være et forbillede for de mindre børn – Social udvikling

- Vente på tur – behovsudsætte. Alsidig personlig udvikling
- Lære at tabe i spil og dermed lære at andre også kan vinde og være først – Social udvikling
- Lære at gå på toilettet selv og vaske hænder – personlig udvikling
- Trafik kendskab og sikkerhed, cykeltur. Kropslig og motorisk udvikling.
- Vandtilvæning i svømmehal en gang ugentligt - Kropslig og motorisk udvikling.
- Enkle opgaver, kunne tegne indenfor en streg, øve fingergreb, lære om former, farver og figurer. Science del hvor vi også bruger naturen og naturens former som hjælp.
- Lære at skrive sit eget navn – mestring og personlig udvikling samt finmotorik
- Fri for mobberi – oplæring i hvordan vi behandler hinanden og i at kende sine egne grænser.
- Besøg på skolen de skal gå i, så de lærer stedet godt at kende og lærer de voksne at kende der er i børnehaveklasserne
- Dialogisk læsning – trænes i at huske historien og lytte godt efter og sidde stille
- Lære endnu mere om traditioner og forskellige kulturer – kulturel udvikling
- Overnatning under åben himmel og lejrbrå. Børnene overnatter uden forældre og mærker at de godt kan selv.

Vi berører dermed mange af læreplanens temaer gennem det år børnene er førskolebørn. Meget handler om at gøre barnet klar til at kunne mestre mange flere færdigheder selv og uden hjælp fra voksne. Da vi som oftest har en gruppe på ca. 10 børn, får børnene et meget tæt forhold til hinanden og de sætter en ære i at passe godt på hinanden og være gode ved hinanden.

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi benytter vores omkringliggende natur i meget høj grad. Vi bor tæt på Arresø og går gennem gaderne i Annisse for at komme derned. På vejen hilser vi på mange af de lokale og mærker dermed tilknytningen til lokalsamfundet.

Vi bruger den nærtliggende skov til mange udflugter.

Vi bruger det lokale forsamlingshus til at vise vores børnehave frem i på forskellige måder.

Vi har et tæt samarbejde med den lokale honningproducent og vi kommer på besøg og ser bierne arbejde og smager den dejlige honning.

Vi går om efteråret rundt i Annisse og får lov at få æbler fra børnenes haver og fra de lokale, som vi derefter laver dejlig æblesaft af.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

- **Hvordan har vi generelt blik for børneperspektivet, når børn forstår og sanser verden på mange forskellige måder?**
- **Og hvordan understøtter vi den børneinitierede leg?**

Vi er altid ude i børnehaven og dermed er vores udeområde et læringsmiljø, der udfordrer børnene på det udviklingstrin de nu er på. Vores legeplads er kuperet, der er rutsjebaner, gynger og sandkasser. Legehuse og træer man kan klatre i. Barnets sanser stimuleres automatisk gennem legen i uderummet. Der er altså naturligt mange forskellige lærings-

rum, hvor børnene så at sige kan vælge et læringsrum der understøtter alle eller forskellige sanser og kompetencer. Der er bred mulighed for børneinitierede lege, da legepladsen er stor. Ved at være meget ude undgår vi at støj er et problem – der er dejlig højt til loftet og god plads.

Børnene er med til at bygge pilehytter og ordne køkkenhaver, lave insekthoteller og passe på vores natur generelt.

Vi mener det er vigtigt, at børnene fornemmer de har plads og rum omkring sig i en hverdag med mange andre børn omkring sig og mange indtryk. Det giver barnet et psykisk overskud. Vi presser ikke børnene ind i små rum, og har vi aktiviteter indendørs en sjælden gang forsøger vi at være så få ad gangen som muligt.

Vi lægger vægt på, at vi opfører os ordentlig overfor hinanden og at der er plads til mange forskellige kulturer og måder at leve på. Vi arbejder med "Fri for mobberi", vi er sammen på tværs af alder og køn.

De seks læreplanstemaer

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I Naturbørnehuset har vi fokus på at børn støttes i en tryk tilknytning til de voksne. Gennem et følelsesmæssigt afstemt samspil understøtter vi barnets basale behov for tryghed, trivsel og udvikling, så barnet opnår engagement, livsduelighed, gå på mod og kompetencer til at indgå i fællesskaber.

De pædagogiske rammer og rutiner understøtter det enkelte barns mulighed for udfoldelse, at udforske og erfare sig selv og andre.

Eks. Børnene kommer ud fra stuen til garderoben i små hold. Pædagogerne guider, italesætter, hjælper børnene gennem processen med at tage tøj af eller på. Der er høj grad af

læring i at kunne genkende og holde styr på hue, vanter, selv trække lynlåsen op og få støvler på. Barnet oplever sig selv og hvad det kan, og hvor har det brug for hjælp. Barnet oplever at kunne hjælpe et andet barn eller selv få hjælp. Herved styrkes barnets egen positive selvopfattelse.

I de daglige rutiner er der mange situationer, hvor barnet oplever at blive udfordret. Her er det vigtigt, at personalet forstår at støtte og opmuntre barnet til selv at prøve og dermed blive mere selvhjulpent, mestre, og erfare at det kan.

Barnet oplever gennem deres dag konflikter, kriser og dilemmaer og her er det vigtigt, at personalet forstår at understøtte og hjælpe barnet i et sprog som barnet forstår og kan bruge til at løse en konflikt og komme videre.

Eks. Oplever et barn en konflikt med et andet barn, spørger den voksne begge børn hvad der skete. Kan barnet ikke altid fortælle det, kan den voksne bede barnet se på det andet barn. Det andet barn græder måske – ”hvorfør tror du han græder?” ”Måske gjorde det ondt?” ”Hvordan kan vi sammen gøre så I bliver gode venner igen?” Den voksne hjælper og guider barnet igennem konflikten så barnet kommer ud på den anden side med en ny erfaring i at løse en konflikt.

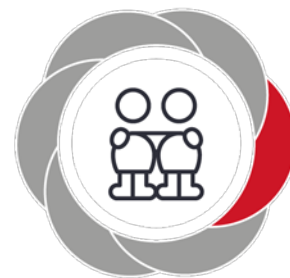
Barnet oplever gennem planlagte fællesskaber at spejle sig, komme med bidrag til gruppen og opleve at det, barnet bidrager med, kan bruges. Dermed oplever barnet sig selv som en vigtig del af fællesskabet.

Når vi fx har samling i vuggestuen, synger vi børnenes navne sammen og barnet oplever her at føle sig betydningsfuld og som en del af gruppen og bliver glad.

I børnehaven er der ekstra fokus på selvhjulpenthed. Vi vil understøtte børnene i, at kunne løse konflikter og dilemmaer. Det kan fx være når barnet møder ind om morgenen og skal være god til at sige farvel. Det kan være at kunne klare sig selv i garderoben. Og det kan være at hjælpe et andet barn, der har slået sig eller har brug for hjælp.

Det er vigtigt, at barnet føler sig som en vigtig del af hverdagen. Det kan fx være som duks, der hjælper med at dele madkasser ud. Eller det kan være de store der hjælper de små, på en tur. Når barnet oplever sig alderssvarende udfordret, styrkes den personlige udvikling.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi vægter at alle børn har mulighed for at deltage i sociale fællesskaber.

Vi understøtter børns relationer til både hinanden og voksne, derved udvikler børn empati og sociale relationer.

Der er fokus på, at alle børn bliver støttet i at skabe og indgå i venskaber, kunne sige til og fra samt klare de konflikter der opstår undervejs. Det er pædagogens rolle, at støtte børnene i forskellige fællesskaber på tværs af gruppen. Det kan i praksis fx betyde, at store sættes sammen med mindre børn for derved at styrke empati og relationer.

Vi guider børnene i deres lege, så de forstår at være rummelige og inkluderende overfor for andre børn.

Når børnene kommer ind fra legepladsen, har vi tilpasset det pædagogiske læringsmiljø, ved at tydeliggøre forventninger og understøtte overgangene fra garderoben til håndvask til frokostbord – gennem rutinepædagogik.

Eks. I vuggestuen.

Når tøjet er taget af, skal sutskoene på, ærmerne trækkes op og stien/overgangen italesættes og gøres tydelig ved at pædagogen til de små siger "nu skal du gå ud til pædagogen "A" ved håndvaske og vaske hænder" og til de lidt større børn "Hvad er det, du skal du nu".

Ved håndvasken skal alle vaske hænder og gennem pædagogisk guidning og opmuntring lærer børnene at vente på deres tur, vise hensyn til den der står ved siden af og hjælpe med at række papirhåndklæderne til hinanden. Der er stor social læring og udvikling i at kunne mestre og opøve at vente på tur.

Det kan være svært at vente på tur, svært at få tøjet af mv. men vi ser at børnene får et boost af selvtillid, når de oplever de selv kan eller kan med hjælp.

Børnene skiftes til at hente og dele madpakker ud til alle de andre. Et barn fra hvert bord hjælper med at dække bord. Det giver deltagelsesmuligheder for alle og vi kan se det kan hjælpe et uroligt barn i ventetiden til madkasserne åbnes og det hjælper det lidt mere stille barn til at være betydningsfuld i fællesskabet.

Pædagogisk er der en stor opmærksomhed på i løbet af dagen at opdele børnene i små grupper eller i små rum, fordi vi ser det, giver børnene ro og koncentration og en højere grad af medindflydelse. Uanset om der i grupperne er fokus på leg, sprog, natur, kreative processer eller bevægelse vil der være større nærvær børnene imellem og imellem børn og pædagog.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alle børn skal opnå erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer. Derfor er det vigtigt, at læringsmiljøet understøtter børnenes udvikling af sproget. Sproget er en nøgle der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

Sproglige læringsmulighederne er indtænkt i alle rutiner og i planlagte og spontane aktiviteter således at børnene introduceres til nye begreber, skrift-, symbol- og billedsprog.

Der holdes samling hver dag, et fællesskab med en høj grad af kommunikation og dialog. Her er snak og vejr og vind, børns oplevelser samt dagens aktiviteter. Der synges, læses højt, dialogisk læsning, rim og remser og rimord benyttes. Pædagogen er sproglig rollemodel, der understøtter børnene til at indgå i dialoger.

Pædagogen understøtter samspil og interaktioner, idet sprog læres som en naturlig forlængelse af den udveksling, der foregår som blikretning, pludren og gestik – og her kan vi se at det kræver nærvær og øjenkontakt for en fælles opmærksomhed.

I samtalen med de mindste opøves turtagning op til 5 gange og vi ser, den pædagogisk opmærksom med nærvær og øjenkontakt har stor indflydelse på børns deltagelse og glæde ved kommunikation. Samtidig sættes der ord på alle daglige situationer, handlinger og følelser.

Der er let adgang til bøger og til de mindste gulvbøger, og vi kan se det giver en øget nysgerrighed for bøger og lyst til dialogisk læsning.

Dialogisk læsning, spil som Billedlotteri og Vildkatten, er meget brugte aktiviteter i børnehaven.

Vi ser i højere grad i et behov for, at lære børnene øjenkontakt og regler for kommunikation, såsom turtagning og opmærksom på de andre børn.

Vi får god sparring af vores logopædisk rådgiver, når der er behov for ekstra indsatser hos enkelte børn.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Citat: Det vi voksne ikke har i hovedet, må vi have i benene - Det børn har i benene, har de også i hovedet 😊.

Børnene skal have mulighed og rammer for at udforske og eksperimentere med forskellige former for bevægelse og måder at bruge kroppen på.

Vi har fokus på kropslige og sanselige udfordringer dagligt, både inde og ude.

Gennem tumlegrupper til de helt små, rytmikhold, motorik i gymnastiksalen, bevægelsesbaner på legepladsen, løb, leg og bold på boldbanen, cykling og leg på legepladsen, i naturen samt ved sø og skov. Samtidig tilbydes mindfulness i stille stunden og sanselige processer med tegning, maling, føleposer mv.

Pædagogisk understøttes børns fundament for at opfatte og begribe verden gennem stimulering af deres sanser.

I bevægelsesfællesskaber understøttes børns kropslige og sanselige indtryk og udtryk, og det styrker børnenes evne til at aflæse og forstå andres mimik og kropslige udtryk.

Når vi skaber rammer og mulighed for bevægelsesglæde i det store fællesskab eller i forskellige små grupper – opnår børn *kropsidentitet* gennem de kropslige erfaringer de møder.

Når børnene leger på legepladsen, udfordres de motorisk ved at kravle op og ned, hoppe, gynge, snurre, løbe og gå på line. Vi ser her at børnenes bevægelsesglæde har en afgørende betydning for automatisering af grundbevægelserne.

For de helt små i tumlegruppen opnår børnene stimulering af de tre motoriske grundsanser (taktil, vestibulær og muskel-led-sansen) gennem kolbøtter, at rulle, blive trukket rundt på et tæppe m.m.

I børnehaven kommer børnene desuden midt på dagen til afslapning. Børnene ligger i ca. 20 minutter med afslappende musik eller til en historie. Det giver børnene ro og tid til fordybelse. Vi øver at børnene mærker sig selv og får tid til samle energi til eftermiddagen.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som Naturbørnehus er der naturligvis et stort fokus på inddragelse af naturen i alle pædagogiske sammenhænge. I børnehaven er børnene ude det meste af tiden, både sommer og vinter. Vi oplever, at børnene drager stor nytte af, at de har god plads og frisk luft at boltre sig i. Vi har meget få konflikter og vi har børn der tager sig godt af hinanden og af naturen. Det er fokus på, at vi skal passe på naturen og behandle dyr, træer, vandløb osv. med respekt.

I Naturbørnehuset opnår børnene konkrete erfaringer med naturen, der understøtter deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen. I børnehaven er uderummet deres naturlige omgivelser. Det er her de tilbringer hele dagen, her de leger og udforsker, laver kreative ting, laver mad på bål, og tager på ture.

Vi vægter at give børnene en begyndende mulighed og forståelse for betydningen af bæredygtighed og børnene lærer at det er vigtigt, vi passer godt på dyrene og naturen omkring os, så vi kan beholde de gode omgivelser vi har.

Udover hverdagen på en naturskøn legeplads, benyttes strand, sø og skov til kortere eller længere ture.

Projekter som, i fællesskab at passe sommerfuglelarver, tale og synge om og mærke naturen og naturfænomener (blæst regn sol.) Så og se det vokse. Høste og lave æblemost og smage hvor dejligt det smager.

Se og lære om krible krable dyr i nærmiljøet understøtter, at børn aktivt kan observere og undersøge naturfænomener og lære om og tage hensyn til miljø, planter og dyr.

Vi tilstræber et læringsmiljø med høj grad af sanseoplevelser, eksperimenterende, undersøgende og erfaringsmæssige oplevelser. I uderummet er der mulighed for at lege vildt, udforske, fordybe sig og være kreativ.

Børn løber sammen, de store tager hensyn til de små og hjælper dem med at komme op og ned ad en lille skråning.

Børnene ser på mælkebøtter både de gule og dem der er blevet hvide og kan pustes til. Der eksperimenteres med mælkebøttesaft og hvordan det smager.

Vi ser børn blive klogere på sig selv og verden når pædagogen tager udgangspunkt i børnenes nysgerrighed og sætter processer i gang med fx at lave mælkebøtte saft, eller sammen samler æbler i nærområdet og laver æblesaft. Det understøtter børnenes dannelse og læring, ligesom mange processer understøtter science og børnenes matematiske opmærksomhed.

Vi inddrager bedsteforældre gennem vores årlige plante dag og forældrene hjælper os med at vedligeholde vores udeområde ved en årlig arbejdsdag.

Derved opnår vi, at der også i hjemmet er fokus på, at vi skal passe godt på vores dejlige børnehus.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kultur er noget vi gør og udforsker sammen med særligt fokus på dannelse og med høj grad af nysgerrighed.

Børnene indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kultur, normer, traditioner og værdier. Samtidig er det gennem forskellige kulturelle oplevelser, at børnene får stimuleret deres engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed samt opnår erfaring med at anvende materialer, redskaber og medier.

Gennem hele året præsenteres børnene for årlige traditioner samt æstetiske og kreative processer. Vi holder sommerfest, bedsteforældredag, juletur til kirken med gudstjeneste, høstfest med besøg på Ramløse Mølle m.m.

De daglige pædagogiske rutiner skaber rammer og tid til fordybelse med leg, bevægelse, sange og bøger, maling, eventyr, teater mv.

Et projekt er fx Eventyr. Vi har dialogisk læsning om et eventyr. Vi laver kreative fortolkninger i form af tegninger, dukker, ler og lignende. Slutteligt opføres eventyret for børnene.

Vores legekultur understøttes pædagogisk gennem indretning og udformning af rum, samt gennem børnene skabelse af nye lege og gentagelse af lege.

De yngste børn får tegnet rundt om deres hænder på karton, der skal bruges som maske til fastelavn. Når masken er klippet ud, er der mange materialer til rådighed: Fjer, lim, glimmer, pailletter, farver m.v. – her ser vi børn opnå et flow med engagement og fordybelse, hvor de samtidig opnår erfaring med de forskellige materialer.

Gennem læringsmiljøer i praksis, møder børnene nye sider af sig selv, får mulighed for at udtrykke sig på forskellige måder og forstå deres omverden.

Pædagogisk sætter vi rammer for oplevelser af kunst og kultur og derved inspirerer vi børns fantasi og lyst til at lege, omforme og eksperimentere med de indtryk de møder.

I lokalsamfundet etablerer vi pædagogiske læringsmiljøer for børnene. Vi drager fx til møllen og ser hvordan korn males til mel. Vi bager boller af melet over bålet og arbejder i en periode med høst som tema.

Sammen med den lokale biavlser ser vi og lærer vi om bierne og smager deres honning.

Vi bruger bussen til biblioteket, hvor vi ser kunst, hører eventyr og låner bøger.

Vi tager til havnen og ser, lugter og rører ved fiskene og hører hvordan de fanges.

Vi tager rundt med de store børn og ser hvordan vi hver især bor og lærer dermed nyt om hinanden.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Vi arbejder med de forskellige temaer i forhold til vores årshjul. Dermed tilpasser vi arbejdet til årstider og traditioner. Det giver god mening, at vi følger børnene, hvor de er i deres udvikling. I april hvert år er der et skifte og her giver det fx god mening at have fokus på den alsidige personlige udvikling. Her skifter børnene grupper og skal derfor lære sig selv og hinanden godt at kende.

Vi bruger SMTTE modellen som udgangspunkt og evaluere løbende, så vi kan justere vores mål.

Vi sætter plancher op i Børnehuset, så forældrene kan følge vores og børnenes spor. Desuden skriver vi løbende på Børneintra, hvilke aktiviteter vi har som opfølgning på det tema vi har fokus på.

Vi involverer vores forældrebestyrelse, så de er en aktiv deltagende del af Læreplanen i den udstrækning det er muligt.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

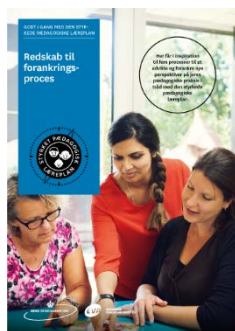
Det gør vi ved 2 årlige arbejdslovdage, samt ved vores bestyrelsesmøde i december hvert andet år.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluering af pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Pædagogisk læreplan

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC